

Program:
Graditev sodobnega sistema vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami

Projekt:
 Usposabljanje strokovnih delavcev za uspešno vključevanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v vzgojo in izobraževanje 2009-2011

Tema:
Izstopajoče vedenje in pedagoški izzivi

Predavatelj:
Suzana Težak
 univ.dipl.ped. in soc.
 3. Faza – 2010

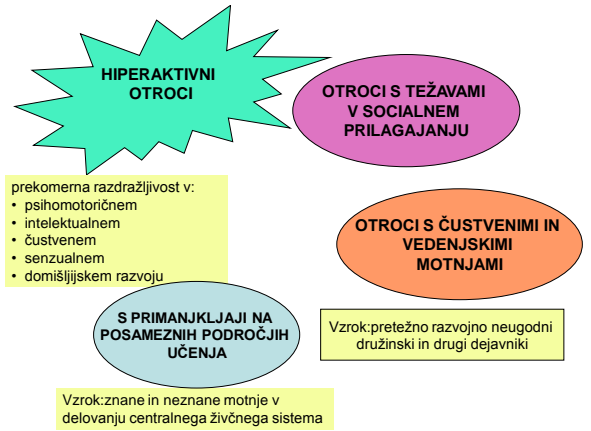
IZSTOPAJOČE VEDENJE IN PEDAGOŠKI ODZIVI PRI OTROCIH S POSEBNIMI POTREBAMI

- z motnjo v duševnem razvoju
- slepi in slabovidni
- gluhi in naglušni
- z govorno-jezikovnimi motnjami
- gibalno ovirani
- dolgotrajno bolni
- s primanjkljaji na posameznih področjih
- s čustvenimi in vedenjskimi motnjami
- z več motnjami
- nadarjeni
- (2. člen ZUOPP, Ur.LRS, štev. 54/2000 in štev. 3/2007)

ČUSTVENE IN VEDENJSKE TEŽAVE- PALETA IZRAZOV:

- MVO, ADHD, čustvene težave, moteče vedenje, agresivno vedenje, izstopajoče vedenje, anksioznost, socialni umik, emocionalne težave, psihosocialne težave, socializacijske težave, vzgojne težave, vzgojna nevodljivost, vzgojna zanemarjenost, nekontrolirano vedenje, izguba kontrole, hiperaktivno vedenje, impulzivno vedenje, motnje vedenja in motivacije-
- slabši napredek otroka- vzrok za nižjo motivacijo in nižjo samopodobo...začaran krog neuspeha.

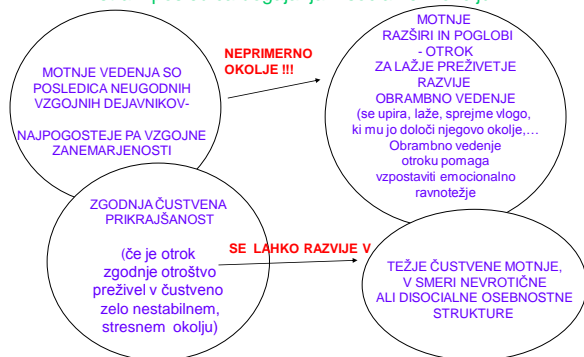

IZSTOPAJOČE VEDENJE- POZNAVANJE VZROKOV in TEŽAV

- **BIOLOŠKI, ORGANSKI**
- **PSIHOLOŠKI**
- **SOCIALNI -**
(RAZVOJNO NEUGODNI DRUŽINSKI IN DRUGI DEJAVNIKI)
- **SOCIOLOŠKO CIVILIZACIJSKI**

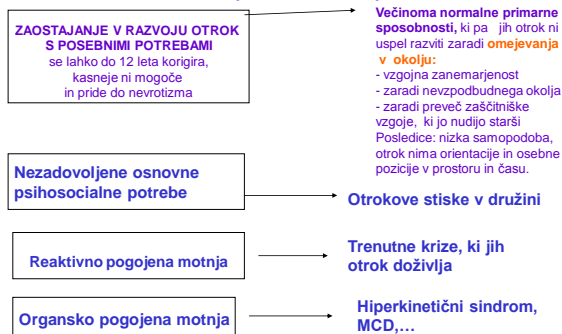
Čustveni in vedenjski odzivi otrok so zelo raznoliki in so na eni strani posledica dogajanja v otroku in na drugi strani posledica dogajanja v socialnem okolju

ČUSTVENE IN VEDENJSKE MOTNJE SO LAHKO RAZLIČNEGA IZVORA

Na nastanek vplivajo biološki, psihološki in socialni dejavniki, ki nastopajo v

različni intenziteti in se med seboj različno kombinirajo

Delavnica: otrok z izstopajočim vedenjem - biti sprejet, biti izključen

Spomnite se situacije, ko ste se v skupini počutili sprejeti- kot del te skupine. Kako ste se počutili?

- doživljanje, pogoji za učenje-

Klima v vrtcu/šoli naj bo prostor vključevanja, ne izključevanja- vrednota, socialna odgovornost- sobivanje?

TEŽAVE ALI MOTNJE?

TEŽAVE, kadar neki način čustvovanja ali vedenja ne ovira otrokovega razvoja, niti ni izrecno moteč za okolico, potem gre za težavo. Težave so prehodne in z njimi se tako otrok kot njegovo okolje dobro spoprime in jih obvlada. Pomembna je podpora ožjega in širšega socialnega okolja.

MOTNJE, kadar se težave ne razrešijo, se utrjujejo in prerastejo v motnje: razvojne, psihične, osebnostne, motivacijske, čustvene, socialne, odnosne.

Motnja postane resna ovira za otrokov psihosocialni in osebnostni razvoj, ter na drugi strani moteča tudi za okolje.

KAJ JE V OZADJU OTROKOVIH TEŽAV?

RAZVOJNE POTREBE OTROKA PO:

LJUBEZNI- POZORNOSTI, SPREJETOSTI (pogoj normalnega
♥ čustvenega in socialnega razvoja)

VARNOSTI (pogoj zdravega telesnega in čustvenega razvoja)

USPEHU, MOČI, SPOZNAVANJU
(osnova kognitivnega, socialnega in čustvenega razvoja)

VESELJU, IGRI, ZABAVI

SVOBODI -NEODVISNOSTI

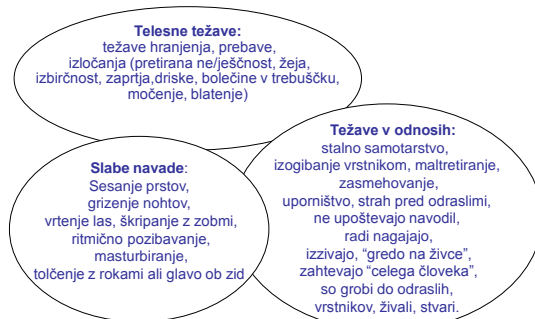
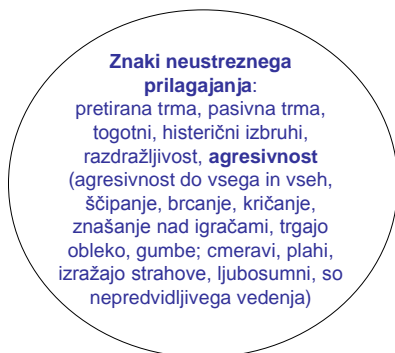
UVELJAVLJANJU (zagotovitev vloge, položaja, mesta otroka v družini, družbi; socializacija)

UPRAVLJANJU MATERIALNE OSNOVE ŽIVLJENJA
(osnova za razvoj odnosa do lastne, tuje, skupne lastnine, razvijanje delovnih, ustvarjalnih navad, anticipacija stila življenjskega standarda, prostor pod soncem ali v senci)

PO SREČI

(samouresničitev pomeni popoln razvoj otrokovih sposobnosti in darov)

NAJBOLJ POGOSTE ČUSTVENE IN VEDENJSKE TEŽAVE PREDŠOLSКИH OTROK

Otrokovi slabi dnevi so hkrati naši slabi dnevi, ker nas moti pri delu, pa tudi druge otroke, ki se morajo prilagajati tem posebnostim. Pomagamo si z varnostnimi vprašanji:

VARNOSTNA VPRAŠANJA

cilj: samokontrola za ohranitev potrpežljivosti in samozavesti

Ključno izhodišče **odnosnega razumevanja** in soočanja s ČVST je, da se moramo:

- naučiti shajati s težavami
- vplivati najprej nase, da težav ne krepimo
- ali ne dodajamo novih

Odgovorimo si na varnostna vprašanja:

1. Ali mam težave samo z njim?
2. Želim doseči več, kot je v resnici zmožen glede na osebnostno-čustvene primanjkljaje?
3. Zakaj se danes tako obnaša?

4. Za svoj napredek potrebuje več časa kot ostali otroci.

Postopoma se bodo njegove težave vendarle izboljšale.

5. Ali o problemu že preveč razmišljam in govorim? (začarani krog)
6. Kolikšen je moj delež pri neuspehu otroka?
7. Kje so dejanski vzroki?
8. Kaj želim?
9. Kaj delam?
10. Je to uspešno? Ali želim menjati?
11. Kaj lahko spremenim?
12. Je to odgovorna poteza?

13. Ali s svojim vedenjem tudi sam prepogosto vznemirjam otroke; z opozorili na napake, z opazkami in izražanjem nezadovoljstva z njimi?

14. Sem nasilen s svojimi zahtevami, hočem preveč naenkrat, -prehitevam otrokov razvoj?

15. Tudi jaz imam svoje močne in šibke točke, vendar zaupam svojim pedagoškim odzivom, kompetencam. Zadovoljna sem s svojim poklicem.

• ALI JE STVAR RES POMEMBNA?

Če je naš odgovor: "Da, ker..."potem omejimo otroka.

Npr.: ali je stvar res pomembna če:

- vsi otroci sedijo na tleh
- deklica razume navodila
- je skupina pri delu tiho
- deček lepo riše
- odda izdelek kasneje, kot bi ga moral
- otrok dvigne roko, preden začne govoriti

• Čim pogosteje odgovor "DA"

"Ali lahko ošilim barvice?"

Ne, to bi moral storiti pred uro.
Da, če nihče drug zdaj šilčka ne potrebuje in če jaz ne razlagam nove snovi

"Ali lahko popijem vodo?"

Ne, ker bodo hoteli še drugi.
Da, če počakaš, da končam z navodili in greste eden po eden.

• Socialni sporazum

V skupini se moramo uskladiti na treh področjih.:

1. Dogovor med vzgojiteljem in otroki glede vloge, ki jo ima posameznik v skupini/razredu.
2. Vrednote skupine.
3. Pravila, ki jih bomo sprejeli, da podpremo naše vrednote.

Takšni dogovori pomagajo, da ne prihaja do konfliktov, zaradi nasprotij **med** potrebo posameznika po svobodi in potrebo po pripadnosti skupini.

VARNOSTNE NALOGE

Ko ima otrok "slabe dneve" se tega zaveda, čuti, da mu gre "vse narobe" in to ga še dodatno **vznemirja**.

Z varnostnimi nalogami mu pomagamo, da se organizira, "notranje uredi".

Kdaj uporabimo varnostne naloge:

- ko je otrok v čustvenem afektu- slabi dnevi
- ko je otrok nemiren, nezbran
- ko je konfuznega vedenja (zmeden)
- se vede razdiralno, izzivalno

NEKAJ MOŽNOSTI:

Predhodna priprava: pripravite si zalogo varnostnih nalog, ki jih bo otrok z lahkoto zmogel in upoštevajte:

- kaj otroka zanima
- najdete otrokova močna področja
- vprašajte ga, kaj bi rad delal-da bo uspešen?
- kje bi želel sedeti, da ne bo motil drugih in ne bo moten;navedite nekaj možnosti.
- Otroka prostorsko osamimo, ali pustimo, da ostane na svojem prostoru. Bistveno je, da mu ponudimo varnostne naloge- ki jih bo igranje opravil, ker so pod nivojem njegove zmogljivosti. Npr: naloge iste kot ostali, vendar po težavnosti lažje- možnost uspeha!
Dogovorite se z otrokom, kakšen znak vam bo dal, ko se bo želel odstraniti iz skupine.
Ko bo umirjen, se ponovno priključi skupini.

KAKO IZBOLJŠAMO RAZPOLOŽEMJE OTROKA IN VZDUŠJE V SKUPINI

1. **Ponudimo možnost za pogovor vsak dan**, tudi o navidez nepomembnih otrokovih dogodkih, ki pa imajo zanj veliko čustveno vrednost.
2. **Svoje težave lahko izpove skozi risbo, igro**, spis: Zakaj sem včasih žalosten, risanje začarane družine, namen – **sprostiti otroka** in diagnostika težav.
3. **VSI izvajalci pomoči jasna in enotna pravila**, varen in dosleden odnos, v katerem otrok izkusi, da je spoštovan, sprejet, viden in razumljen.

4. **Poskušajmo prepoznati in razumeti – sprejeti otrokovo duševno stanje, razpoloženje** (užaljenost, doživljanje krivice).

5. **Pomoč pri izražanju duševnega stanja**, razpoloženja (ubesediti misli, občutke, čustva).

6. **Podpora, pri vseh oblikah osebnega izražanja** (priglašanje potreb, izražanje misli, ustvarjanje vtisov, učinkov).

7. **Strpnost do osebnih slabosti** (socializacija motečega vedenja, trening socialnih veščin, komuniciranja ip).

8. **Zagovarjanje psihične in fizične varnosti**

11. **Podpora v stiskah** (aktivno poslušanje, razmišljanje, pri iskanju rešitev...)

12. **Ustvarjanje čustvenega udobja:** medsebojna pozornost, pomoč, prevladovanje pozitivnih čustvenih odzivov, veseliti se/ rad imeti/ sprejeti otroka, človeška toplina, otrok rad prihaja v vrtec-ugodna čustvena klima; **samozavest, stabilizirana samopodoba, strokovnost, občutek o nacionalni pomembnosti poklica, zadovoljstvo s poklicem/plačilom za opravljeno delo.**

13. Iskanje novih načinov za zavzemanje za otroka, ki običajno niso v domeni, praksi vrtca/šole-inovativno eksperimentiranje.

JAZ SPOROČILA

cilj: sporočiti misli, čustva na miren način

Z JAZ sporočilom

povemo, kako se počutimo, ne da bi obtoževali ali napadali otroka, zato bo raje sodeloval pri iskanju rešitev, ki bo za oba sprejemljiva.

TI sporočila

izražajo jezo, obtoževanje otrokove osebnosti in kritiko. Otroci se na ta sporočila branijo, ali nas "napadejo nazaj".

Preprosta enačba za izražanje JAZ SPOROČIL

1. Poimenuj osebo...	Tanja,
2. Povej svoje občutke.	jezna sem,
3. Pojasni zakaj...	kadar me prekinjaš
4. Povej, kaj želiš...	prosim počakaj, da končam stavek

NEKAJ TEHNIK PREPREČEVANJA AGRESIVNIH REAKCIJ

IGNORIRANJE VEDENJA

Tehnika je primerna tedaj, če ocenimo, da bo agresivno vedenje čez čas prenehalo samo po sebi.

VAJE SPROŠČANJA

UKREPANJE Z VZKLIKI, npr.: no, no, kaj pa je to? Ne tako! Bolj mirno! To bo pomota! Nikar! Takšne fraze in vzkliki pomagajo, kadar je med vzgojiteljem in otrokom dober kontakt.

OSEBEN STIK IN MEHAK TELESNI DOTIK. Učinkovit je še posebej pri mlajših otrocih.

VIDNO POVEČANO ZANIMANJE ZA AGRESIVNO OSEBO npr.: Miha, skrbi me zate. Zdi se mi, da tukaj nisi srečen...če bi bil srečnejši, ti ne bi bilo treba kričati, jezicati...ip. Kaj praviš? Ali npr. fizična bližina.

HUMORNA PREUSMERITEV

KONKRETNA POMOČ PRI PREMAGOVANJU TEŽAV, ki povzročajo agresivno reakcijo

INTERPRETACIJA, RAZLAGA, POJASNJEVANJE

Pri svoji mizi imejte prazen stol. Rada bi se pogovorila. Boš prišel za nekaj minut, da se pogovoriva? Ali bi raje, da se pridem pogovorit k tebi?-izbira vedenja. Med pogovorom ne stojite, ampak udobno sedite ob otroku. Ostali otroci/učenci naj nadaljujejo z delom.

OPUSTITEV TEME, ki povzroča agresivno vedenje in prehod k prijetni, sproščujoči temi.

SPREMEMBA OKOLJA. Agresivnega otroka presedemo ali začasno odstranimo iz skupine.

POMIRJUJOČ, RAZUMEVAJOČ, PRIJATELJSKI VENDAR PA ODLOČEN IN SAMOZAVESTEN PRISTOP K AGRESIVNEMU POSAMEZNIKU, PARU, ALI SKUPINI.

Vsaka od navedenih tehnik ni primerna v vsakršni situaciji, pa tudi ne pri vsakem otroku ali skupini otrok.

Delavnica: METODE ZA ODPRAVLJANJE ČUSTVENIH IN VEDENJSKIH TEŽAV

1. Pri svojem dosedanjem delu ste se gotovo srečali z otrokom s čustvenimi in vedenjskimi težavami.
2. V tabeli ocenite pogostost otrokovih čustvenih in vedenjskih reakcij (priloga:Tabela)
3. Ali gre za težavo, ali motnjo?
4. Razmislite, kakšno je vaše osebno doživljanje takšnega otroka?
5. Postavite si cilj, kako bi neko moteče vedenje odpravili. S katerimi metodami, s katerimi dejavnostmi? In kakšni so vaši pričakovani rezultati?

4. STOPNJE VEDENJSKIH TEŽAV PRI OTROCIH

1. STOPNJA:

Občasno vedenje (odzivanje otroka), ki ni skladno s pričakovanji (vzgojitelj zmore sam).

2. STOPNJA:

Občasni pojavi, težave, ki vzgojitelja ovirajo, motijo ali dekoncentrirajo pri pedagoškem delu (zmoremo skupaj –vzgojitelj in svetovalna služba)TIMSKO DELO

3. STOPNJA:

Pogosti pojavi, težave, motnje, ki vzgojitelja motijo,ovirajo pri pedagoškem delu, jih ne zmore ali ne zna rešiti sam(pomoč zunanjih strokovnjakov).

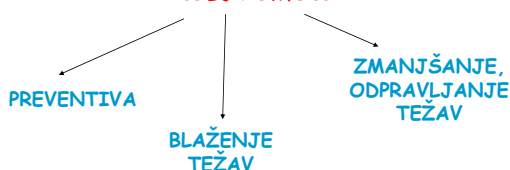
4.STOPNJA:

Pogoste težave, pojavi, motnje, ki vzgojitelja motijo, ovirajo pri pedagoškem delu, jih ne zmore ali ne zna rešiti sam, pri čemer jim ne more pomagati svetovalna služba ali zunanji strokovnjaki. Zato pomoč poiščejo v zunanjih strokovnih institucijah ali pa otroka začasno izločijo iz skupine (individualno delo, na domu, vzgojni zavod).

SOCIALNO-PEDAGOŠKO NAČRTOVANJE POMOČI

- ❖ težave rešujemo tam, kjer nastajajo
- ❖ socialna mreža pomoči
- ❖ klima v vrtcu naj bo prostor vključevanja, ne izključevanja
- ❖ vrednota socialna odgovornost-sobivanje

CILJ POMOČI

OBLIKOVANJE OTROKOVEGA VEDENJA

Bečaj v: Vedenjske Motnje,1987

ZAKAJ, ČE IN KATERE TEŽAVE IMA OTROK?

Odgovorimo si na vprašanja:

1. Katere izstopajoče vedenjske oblike se kažejo pri otroku?
2. Kakšna je pogostost njihovega pojavljanja?
3. Kakšna je intenzivnost opaženih vedenjskih oblik?
4. Ali izstopajoče vedenjske oblike ovirajo otrokov razvoj?
5. Ovirajo storilnost in uspešnost na bistvenih življenjskih področjih?
6. Je težava morda organskega izvora?
7. Katere značilnosti socialnega okolja so povzročale motnjo, oz. jo vzdržujejo in utrjujejo?
8. Ali so pri otroku in njegovem okolju prisotni podporni dejavniki, ki jih lahko vključimo v NAČRT POMOČI – IP?
9. Katere oblike pomoči bi omogočile odpravo, omilitev težav in rešitev problemske situacije?
10. Katere kompetence morajo imeti in uporabiti vsi sodelujoči v timu? Udeleženec v problemu je hkrati udeleženec v rešitvi.

Splošna priporočila in pričakovanja:

Otroci, ki so težje vzgojno vodljivi, vedno spravljajo vzgojitelja v stisko, saj ne ve, kaj naj spregleda in na kaj naj reagira?

- prvi korak k **USPEHU** je storjen takrat, ko otrok **ZAČUTI**, da **ga sprejemamo takšnega kot je**, da ga **RAZUMEMO** in ga imamo radi kljub njegovim posebnostim. Začutiti mora naše **PRISTNO ZANIMANJE** zanj.

Vzgojitelj mora predvsem vedeti:

- da otrok ni nemiren, ker bi bil hudoben, ampak, ker **drugačen ne more biti**;
- da se bodo otrokove motnje z leti, z našo pomočjo zmanjšale, ali jih bo prerasel

- izogibajmo se preveč kritike, prepovedi, ki povzročata otrokove negativne čustvene reakcije in **samo prepoveduje**, ne pove pa, **KAJ** je potrebno storiti
- otroku ponudimo veliko naklonjenosti, pohval, nagrad, kot pa nenehne graje in kazni - poskušamo ohraniti **ravnovesje med grajo in pohvalo**
- da moramo **neuspehe uravnovežiti z uspehi**-poskrbeti za dejavnosti, varnostne naloge, v katerih bo otrok uspešen.
- **uravnovežimo sedenje pri miru in gibanje** (pomagaj mi to...)
- da usmerimo otrokovo **energijo** v razvijanje interesov, ki ga **veselijo**
- pomembna je **vzgojiteljeva osebnost** (trdnost, mirnost, doslednost, ustvarjalnost...), osebni stik, telesna bližina in mehak telesni dotik.

- izhajamo iz **otrokovih močnih področij in korigiramo šibka**
- pomembno je sodelovanje staršev- **dober tim** (seznanjanje z napredkom...)
- **enotni pristopi** vseh, ki sodelujejo z otrokom - **usklajene interpretacije med člani tima**
- **ustrezna obravnava otroka –v dobrobit**, v vsakem trenutku, ko se IP pripravlja, izvaja in evalvira
- zagotoviti pogoje, da bo imel **red in ritem** v življenju
- otrok potrebuje **krajše učne enote in več aktivnih zaposlitev**
- **trening okrnjenih funkcij**- specialno-pedagoške metode
- najprej ugotoviti **vzroke težav** in nato izdelati IP
- z različnimi otroki postavljamo **različne cilje**: odpraviti motnjo, ublažiti motnjo, obdržati motenost na istem nivoju, preživeti z otrokom.

Dve funkciji dodatne strokovne pomoči (Opara, 2009)

Načrt pomoči - sestavine

PRI OBLIKOVANJU VZGOJNEGA NAČRTA IZHAJAMO OTROKOVIH MOČNIH PODROČIJ IN POSTOPOMA ODPRAVLJAMO ŠIBKA PODROČJA

Močna področja odkrivamo zavestno pri vseh dejavnostih.

Namen:

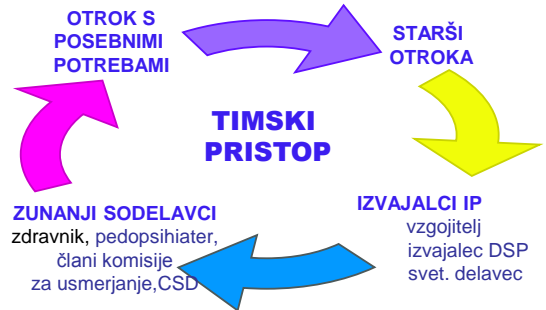
- sprostiti otrokovo ustvarjalno energijo,
- možnost uveljavljanja
- doživetje uspeha- največja motivacija
- socializacijo v skupini- pravila igre.

USPEŠNO TIMSKO SODELOVANJE

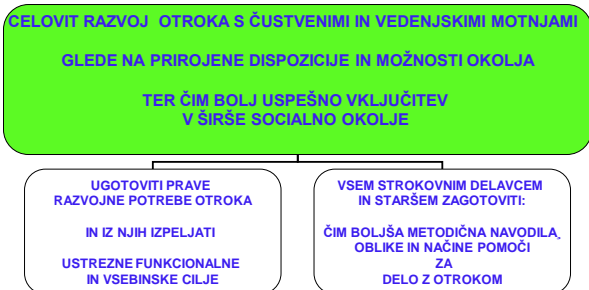
- otrokovo domače okolje, je žal zelo pogosto izvor frustracij; otrok se brani s trmo, molkom, agresivnim vedenjem do drugih otrok, do vzgojitelja
- domače razmere obravnava CSD
- družinsko problematiko in otrokovo izstopajoče vedenje vodi Dispanzer za pedopsihiatrijo.

„**VSAK OTROK SE ZNAJDE V STISKI, KO ZAČUTI, DA STARSI ALI DRUGI ODRASLI ZAVRAČAJO NJEGOVO OSEBNOST, ŽELJE, INTERSE**“

NAČTOVANJE INDIVIDUALIZIRANEGA PROGRAMA - KDO SODELUJE PRI PRIPRAVI IP?

CILJI IN NAMEN IP

ELEMENTI IP

- **DOKUMENTACIJA** o učencu z MVO (odločba, mnenja...)
- identifikacija **LETNIH V-I ciljev**: razvojno-rehabilitacijski cilji in učno vzgojni cilji, ki izhajajo iz kurikulumuma za vrtce (specifični cilji za konkretnega otroka pri določenih razvojnih področjih)
- **DOLOČITEV OBDOBNIH V-I CILJEV**
- **IZVDBENI NAČRT DELA Z OTROKOM** (oblike dela pri posameznih **VZGOJNIH** področjih in metode dela pri posameznih **PREDMETIH**)
- **NAČIN** izvajanja dodatne strokovne pomoči

- PRILAGODITVE pri organizaciji pouka (prekinitve, počitki ipd.)
- PRILAGODITVE pri preverjanju in ocenjevanju znanja
- PRILAGODITVE pri napredovanju
- PRILAGODITVE pri časovni razporeditvi pouka
- EVALVACIJA Individualiziranega programa
- PREVERJANJE ustreznosti IP in IZDELAVA IP za naslednje šol. leto.

(Opara 2009 str. 81)

VLOGA SVETOVALNEGA DELAVCA

- koordinira delo vseh sodelujočih (starši, zunanji strokovnjaki...)
- svetuje pri oblikovanju IP
- ureja dokumentacijo za OPP
- **otrokom nudi neposredno pomoč v okviru strokovnih kompetenc – svetovalni programi**
- senzibilizira in skrbi za stalen strokovni razvoj pedagoškega osebja (izobraževanja)
- je član strokovne skupine

OTROK NE NAPREDUJE, NAZADUJE,
POSTAJA NEVAREN SEBI IN OKOLICI

KAJ NAREDITI ?

1. Vključiti pediatra, psihologa (pregled pri 3. in 5. letih)
2. Vključiti Center za socialno delo.
3. Vključiti svetovalca za usmerjanje otrok s PP.
4. Vključiti Komisijo ali posameznega člana komisije za usmerjanje otrok s PP.
5. *Najslabša možnost – NE reagiranje na spremembe.*

EVALVACIJA IP

- je ciljno usmerjena:

ZATO JE POMEMBNO DOLOČATI:

- ENOZNAČNE CILJE,
- DOVOLJ KONKRETNE,
- VSEM RAZUMLJIVE.

SAMOEVALVACIJA

=

OSNOVA ZA POSTAVLJANJE CILJEV

- * KAJ ŠE ... ?
- * KAKO ... ?

REZULTATI SO SUBJEKTIVNE NARAVE
ZATO
NAS MOTIVIRA ZA SPREMEMBE.

NAPREDEK OTROKA, ZADOVOLJSTVO STARŠEV IN VZGOJITELJA

DELAVNICA : ŠTUDIJA PRIMERA

PODPORNI DEJAVNIKI V OTROKOVEM SOCIALNEM OKOLJU	OGROŽUJOČI DEJAVNIKI V OTROKOVEM SOCIALNEM OKOLJU	
OTROKOVA MOČNA PODROČJA	OGROŽUJOČI DEJAVNIKI PRI OTROKU	
CILJ	DEJAVNOST	PRIČAKOVANI REZULTATI

LITERATURA

1. Opara Božidar: Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah, Centerkontura, Ljubljana, 2009.
2. Škarič Jasna: Spremljanje in uresničevanje ciljev IP za OPP, seminarsko gradivo, Radovljica, februar, 2006.
3. Ivan Škoflek: Ali se lahko učenci s čustvenimi in vedenjskimi težavami /motnjami šolajo skupaj z drugimi učenci? Seminarско gradivo, 2010
4. Hvala Erika: Delo z otrokom s težavami v socialni integraciji (študija primera), v: Šolsko svetovalno delo, št. 2, 2/2005.
5. Družina in vzgoja, skupina avtorjev: Vedenjske motnje mladostnikov v sodobnem času. 1987.
6. Čačinovič-Vogrincič Gabi: Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika. Ljubljana, 2005.
7. Grenne Ross W.: Eksplozivni otrok, Ljubljana 1999.
8. Miller Alice: Drama je biti otrok in iskanje resnice o sebi, Ljubljana 1993.
9. Sodobna pedagogika, posebna izdaja: Upoštevanje drugačnosti-korak k šoli enakih možnosti, letnik 57, Ljubljana april, 2006.

HVALA ZA VAŠO POZORNOST. suzana.tezak@guest.arnes.si